

طرح جامع صادرات گاز تغییر نگاه از شرق به غرب

پنج سال آینده، کویت با ۸/۶ میلیون مترمکعب، عمان با ۲۸ میلیون مترمکعب، بحرین با ۲۸ میلیون مترمکعب و امارات نیز با ۱۲/۳ میلیون مترمکعب در هر روز گاز نیاز دارند و ایران نزدیک‌ترین و مطمئن‌ترین منبع قابل اتکا در رقابت با قطر برای پاسخ دادن به نیاز گازی این کشورها می‌تواند باشد.

هند و پاکستان: مشتریان پردردسر

طرح جامع پیشنهادی صادرات گاز ایران میزان ۶۷ میلیون مترمکعب گاز در روز را برای صادرات گاز به پاکستان و هند در نظر گرفته است. نزدیک به دو دهه مذاکرات طولانی و خسته‌کننده ایران، پاکستان و هند بر سر خط لوله صلح نتیجه آن شد که ایران و پاکستان به طور دوجانبه به مذاکرات روی آوردن متن قرارداد را نهایی کردند اما اصلی‌ترین سؤال این است که هند چه زمان به میز مذاکره برمی‌گردد. نقش سیاسی دو کشور هند و پاکستان و فشار روزافزون آمریکا به دولت دهلی نو اصلی‌ترین مانع بر سر راه حضور هندی‌ها در این مذاکرات است و سفیر اخیر هیلاری کلینتون وزیر امور خارجه آمریکا به هند نشانه‌ای است برای نگهداشتن هند برای نیبوستن به خط لوله صلح به هر حال ایران برای هند ۳۰ میلیون مترمکعب و برای پاکستان ۲۷/۵ میلیون مترمکعب گاز در روز در نظر گرفته است که نشان می‌دهد هند بعد از اروپا دومین خریدار احتمالی گاز ایران خواهد بود.

دولت و مجلس در برنامه پنجم توسعه چه نقشه راهی را برای صادرات گاز ایران طراحی می‌کنند؟ بهبود روابط سیاسی با خریداران، توسعه سرمایه‌گذاری‌ها در صنایع بالادستی گاز، جدی گرفتن مذاکرات شفاف و نتیجه‌بخش می‌تواند طرح جامع صادرات گاز ایران را اجرایی‌تر کند و گر نه همه چیز روی کاغذ خواهد ماند. دومین دارنده ذخایر گاز دنیا در پنج سال آینده چه جایگاهی در بازار روبه رونق صادرات گاز جهان دارد؟

باعث دوری طرفین از مذاکرات احتمالی شد. با این حال اکنون ایران می‌خواهد پیشگام مذاکراتی باشد که به نظر می‌رسد دست‌کم تا یک سال آینده آب شدن بخ مذاکرات به دشواری صورت گیرد. انتقال گاز ایران به اروپا از طریق خط لوله به عنوان راه نخست پیش‌رو البته نیاز امضای تفاهم‌نامه‌های واقع‌بینانه و قابل اجرا با کشورهایی است که قرار است این خط از آنها عبور کند چرا که ایران در تعیین مرز اصلی هنوز مردد است در حالی که پیش از این با ترکیه مذاکراتی انجام شده بود اما به دلیل اینکه آنکارا اولویت نخست را به خط لوله ناباکو داد مذاکرات محدود با مقامات عراقی و سوریه انجام داد تا خط لوله پارس را از خاک این دو کشور عبور دهد. آیا با ابراز تمایل دولت عراق برای پیوستن به جمع تأمین‌کنندگان گاز خطوط لوله ناباکو سیاست ایران تغییر پیدا کرده است؟ آنچه که آشکار است تلاش ایران برای اتمام خط لوله نهم سراسری به طول ۱۹۰۰ کیلومتر با هدف امکان صادرات مستقیم گاز خود به اروپاست ولیکن ایران با روند کنونی سرمایه‌گذاری‌ها در بخش بالادستی صنعت گاز، تا چه اندازه اطمینان دارد که می‌تواند از منطقه گازی پارس جنوبی به اروپا گاز صادر کند؟

همکاری با همسایگان

به نظر می‌رسد سیاست اصل صادرات گاز ایران در برنامه پنجم توسعه، صادرات گاز به کشورهای همسایه به ویژه کشورهای حاشیه خلیج فارس و به طور شاخص کویت، عمان، بحرین و امارات باشد. آنچه که وزارت نفت به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور ارسال کرده است بر این نکته تأکید دارد که کشورهای حاشیه خلیج فارس که عمدتاً نفت‌خیز هم هستند در آینده نه چندان دور با کسری شدید گاز مواجه هستند و پس از اروپا باید همسایگان را به عنوان بازار دوم صادرات گاز در نظر گرفت. برآورد وزارت نفت ایران نشان می‌دهد که در

تنها چند روز پس از نهایی شدن قرارداد صادرات گاز به اروپا از طریق خط لوله ناباکو و نادیده گرفتن نقش جمهوری اسلامی ایران در تأمین گاز مورد نیاز قاره اروپا خبر رسید که مسئولان ارشد وزارت نفت با تغییر نگاه از شرق به غرب به تکاپو افتاده‌اند تا در برنامه پنجم توسعه ایران، اروپا در اولویت طرح جامع صادرات گاز ایران قرار گیرد. براساس این طرح که برای معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور ارسال شده است، اروپایی‌ها به عنوان اصلی‌ترین و بزرگترین بازار هدف گاز صادراتی ایران طی پنج سال آینده قلمداد می‌شوند. هر چند جزئیات دقیقی از طرح جامع صادرات گاز ایران منتشر نشده است اما گفته می‌شود تا پایان برنامه پنجم توسعه کشور یعنی ۱۳۹۳، میزان صادرات گاز طبیعی ایران از طریق خط لوله باید به حدود ۲۰۰ میلیون مترمکعب در روز افزایش یابد که از این میزان روزانه دست‌کم ۳۵ تا ۳۷ میلیون مترمکعب گاز طبیعی به قاره اروپا باید صادر شود. نکته قابل تأمل بر سر راه صادرات گاز ایران به اروپا به رغم تعامل ساکنان قاره سبز به راهی از فشار روسیه، تنش در روابط سیاسی موجود بر سر حق ایران به انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای و البته نباید از نقش و فشار دولت آمریکا بر روی متحدان اروپایی خود برای حذف و یا کم رنگ کردن نام ایران در فهرست کشورهای صادرکننده گاز به اروپا غافل بود. اما چرا چرخش نگاه؟

دولت نهم ایران در طول حیات چهارساله خود، دیپلماسی انرژی خود به ویژه در زمینه نفت و گاز را نخست بر روی کشورهای شرق جهان نظیر چین و پاکستان و هند متمرکز کرد و خواسته یا ناخواسته باید قبول کرد که مذاکرات با اروپا به کندی پیش رفت هر چند تفاهم‌نامه برای صادرات گاز اروپا یا دو کشور اتریش و سوئیس به طور جداگانه به امضاء رسید اما واقعیت این است که انگیزه‌های سیاسی اروپا برای نادیده گرفتن ایران از یک سو و بی‌میلی ایران برای مذاکرات شفاف، منسجم و پیگیری‌های اروپایی‌ها

